

Sanitetstjenesten ved tropperne i den tyske værnemagt

Indledning

Anledningen til denne lille artikel er mit ønske om at opstille en sanitetsenhed til brug for vore krigsspil fra Anden Verdenskrig.

I det regelsæt vi anvender (Command Decision), har sanitetstjenesten umiddelbart ingen betydning for spillet som sådan, men sanitetstropperne blev af og til direkte involveret i kamphandlingerne og der kunne derfor være potentiale for at en sanitetsenhed kunne indgå i et krigsspilsscenario.

Der kunne f.eks. være tale om russiske partisaners overfald på sanitetsinstallationer i baglandet eller evakuering af sanitetselementer i.f.m. tilbagetrækninger/fjendtlige gennembrud af fronten.

Da regelsættet primært beskæftiger sig med selve kamphandlingerne handler denne artikel primært om de opgaver, som sanitetstjenesten udførte i forbindelse hermed og derfor ikke med den del af sanitetstjenesten, der omhandler sundhedsfremmende og sygdomsforebyggende foranstaltninger.

Sanitetstropper ved kompagnierne, bataljonerne og regimenterne

Den enkelte infanterigruppe rådede over en gruppesanitetsmand, der udover at skulle tage sig af småskavanker i dagligdagen medvirkede ved indsamling af sårede i frontlinien samt ydede førstehjælpen.

Hvert kompagni havde en sanitetsunderofficer, der bistod bataljonslægen ved oprettelse af forbindepladser.

Hvert regiment havde en regimentslæge, der styrede sanitetstroppernes indsats og bl.a. kunne indsætte regimentsmusikere og lignende som sygebærere.

Regimentslægen havde ansvaret for at arrangere og koordinere videretransport af de sårede fra forbindepladserne.

Forbindepladserne blev oprettet tæt på frontlinien, men dog uden for det fjendtlige infanteris skudvidde. Ofte blev forbindepladsen oprettet i nærheden af bataljonens kommandostade.

De sårede blev i første omgang samlet i såkaldte "reder", hvorfra de blev transporteret til forbindepladserne. Let sårede gik selv, medens øvrige blev transporteret af sanitetspersonellet eller evt. af deres kammerater.

På forbindepladserne kunne der ydes lettere lægehjælp, forbedring/udskiftning af forbindelser samt foretages en lægelig vurdering af den sårede.

Det væsentligste formål på forbindepladsen var dog at sikre videretransport til hovedforbindepladsen.

Divisionen rådede over to sanitetskompagnier, der havde til opgave at oprette hovedforbindepladsen. Denne befandt sig typisk 6-10 kilometer bag frontlinien, d.v.s. uden for det fjendtlige artilleris rækkevidde.

På hovedforbindepladsen var den tilstrækkelige lægelige ekspertise til stede til, at der kunne foretages større operationer på den sårede, men igen gjaldt det blot om, at stabilisere den såredes tilstand, så han kunne transporteres videre til feltlazarettet.

Divisionens sanitetstropper

Divisionslægen

Ved divisionsstaben var divisionslægen enkadreret som chef for kvartermesterbataljonen.

Han havde det faglige ansvar for sanitetstjenesten ved divisionen og styrede sanitetsenhedernes march og indsats, samt videretransporten af sårede bagud.

Sanitetskompagnierne

Hver division rådede over to sanitetskompagnier.

1. Sanitetskompagni, hestetrykkent bestod af seks sanitetsofficerer, 162 underofficerer og menige med 17 hestevogne, 45 heste. Dertil kom en personvogn, en lastvogn og to motorcykler samt en cyklistgruppe.

2. Sanitetskompagni, motoriseret bestod af seks sanitetsofficerer, 160 underofficerer og menige med fire personvogne, 21 lastvogne og seks motorcykler.

De to sanitetskompagnier opererede sammen således, at de bogstaveligt talt "sprang buk". Det forreste kompagni indrettede hovedforbindepladsen og det følgende rykkede enten forbi for at indrette en ny plads længere fremme eller overtog den allerede oprettede plads, så forreste kompagni kunne rykke videre.

Hvert kompagni bestod af tre delinger.

1. deling stillede sygebærerne. Delingen bistod underliggende enheders sanitetspersonel med eftersøgning og indsamling af sårede i frontlinien.

Endvidere oprettede denne deling samlepladser for køretøjer, hvor de sårede kunne modtages fra forbindepladserne til viderebringelse til hovedforbindepladsen.

2. deling var den deling, der stod for oprettelse af hovedforbindepladsen. Delingen kunne etablere en eller to operationsgrupper.

3. deling var reserven. Delingen medførte kompagniets reserveudstyr og leverede herudover suppleringsmandskab til de to andre delinger. Denne deling stod endvidere for oprettelse af samlepunkter for let sårede og var uddannet til behandling af ofre for kemiske kampstoffer.

I løbet af krigen blev sanitetskompagnierne udvidet med en 4. deling (Aflusningsdelingen).

I øvrigt rådede sanitetskompagnierne i årene 1939 - 1940 over en hundegruppe med særligt uddannede sanitetshunde fra Den militære Sanitetshundeskole i Berlin.

Udover ovennævnte havde hvert kompagni et feltapotek bestående af en feltapoteker, en hjælper og en 3,5 tons lastvogn.

Ambulancedelingerne

Divisionen havde også to feltambulancedelinger, hver med en styrke på 40 mand fordelt i tre grupper á fem ambulancer. Hertil kom to personvogne og otte motorcykler.

Feltambulancerne opererede ofte alene og langt fra hinanden spredt ud i divisionens indsatsområde. Deres opgave var transport af de sårede fra samlesteder, forbindepladser og hovedforbindeplads og til feltlazaretter eller lazarettog og -skibe.

Feltlazarettet

Frem til 1942 [1](#)) havde hver division et feltlazaret, motoriseret. Styrken var 6 officer og 70 underofficerer og menige med seks personvogne, 12 lastvogne og to motorcykler.

Feltlazarettet blev typisk oprettet 20 - 25 kilometer bag frontlinien og så vidt det var muligt i forbindelse med et eksisterende hospital eller andre egnede bygninger. Lazarettet kunne i lighed med hovedforbindepladserne opstilles i telte.

Ved feltlazarettet var det muligt at give komplet lægelig behandling af den sårede. Der var faciliteter til indkvartering af den sårede i en periode inden han enten kunne vende tilbage til fronten eller kunne transporteres til hospitaler i hjemlandet.

I de perioder, hvor fronterne flyttede sig hurtigt, var feltlazareterne ofte for svage til at kunne løse deres opgave. Sårede, der egentlig ikke var egnede til transport, måtte så transporteres direkte videre fra hovedforbindepladserne og bagud.

Opstilling af sanitetsenheder i Command Decision

Af ovenstående ganske korte gennemgang af sanitetstjenestens opbygning og opgaver kan ses, at sanitetstropperne under hovedforbindepladsniveauet dels er for små og spredte til at være egnede til at blive repræsenteret i et spil, hvor delingen (som hovedregel) er den mindste enhed, dels befinder sig så tæt på frontlinien, at de ofte blot naturligt indgår som en del af de almindelige kampenheder, der i forvejen er repræsenteret. (Regelsættet indeholder jo mulighed for en "gendannelse" af tabte enheder, der netop bl.a. repræsenterer let tilskadekomnes tilbagevenden til frontlinien).

Omvendt er feltlazarettet typisk placeret så langt bag fronten, at det kun sjældent vil blive involveret i taktiske operationer.

De enheder, der derfor kan have relevans for et krigsspil er sanitetskompagni / hovedforbindeplads og ambulancedeling.

Da mit formål med at opstille sanitetsenheder ikke er at vise den faktiske styrke nøjagtigt, er nedenstående organisationsforslag ikke en "oversættelse" af den faktiske styrke, men derimod et forslag, der kan give nogle enheder, der ser rigtige ud og vil fungere efter hensigten.

Sanitetskompagni

Chef

1 deling (sygebærere)

1 deling (hovedforbindeplads personel)

1 deling (reserve personel og udstyr)

enten

2 middeltunge lastvogne

1 middeltung lastvogn (sanitetsmateriel og -forsyninger)

eller

2 hestevogne (sanitetsmateriel og -forsyninger)

Alle delinger kæmper som "Andet" [2](#)).

Ovenstående forslag viser sanitetskompagniet under march. Såfremt der ønskes repræsenteret en hovedforbindeplads kunne organisationen se således ud:

Hovedforbindeplads

Chef
1 deling (hovedforbindeplads personel)
1 deling (reserve personel samt let sårede)
1 telt
enten
2 middeltunge lastvogne
1 middeltung lastvogn (sanitetsmateriel og -forsyninger)
eller
2 hestevogne (sanitetsmateriel og -forsyninger)

Alle delinger kæmper som "Andet" [2](#)).
Køretøjerne kan eventuelt udelades.

Ambulancedeling

Da feltambulancerne opererede selvstændigt, vises disse bedst som enkeltstående køretøjer under egen kommando.

Antallet af ambulancer, der ønskes repræsenteret afhænger alene af grundlaget for krigsspillet.

Repræsentation af sanitetstropper i Command Decision

Selve repræsentationen af enheden er jo op til den enkelte.

Selve delingernes personel kan repræsenteres som standarddelinger (1 brik med to figurer) og chefen som en enkeltfigur.

For så vidt figurvalget kan enhver ikke alt for krigerisk udseende figur anvendes, men der er dedikerede sanitetsfigurer at få fra flere firmaer.

Battlefield Miniatures fremstiller endog kirurger i arbejde med improviseret operationsbord samt en bæreliggende såret med sygepasser.

[SHQ](#) har for nylig lanceret et par pakker med figurer, der repræsenterer bjærgning af sårede fra en kampvogn.

Køretøjerne kan til det enkelte spil blot repræsenteres af ganske almindelige 3-tons lastvogne f.eks. Opel Blitz, hvis man ikke har lyst til at producere specielle køretøjer.

Er man mere dedikeret, så kan man fremstille lastvogne specielt til formålet og her kunne en generatoranhænger være med til at tegne billedet.

Lastvogne fås fra mange firmaer i både metal, resin og plastik og [Fine scale factory](#) fremstiller bl.a. en generator.

Til feltambulancerne skal bruges kassevogne. Esci fremstillede en Opel Blitz kassevogn, der så vidt jeg erindrer oven i købet blev leveret med Røde Kors transfers.

Herudover fremstiller SHQ en Opel Blitz Maultier kassevogn, der ville kunne anvendes.

Det franske firma Al-by fremstiller en fransk Citroén ambulance, som sikkert også kunne finde anvendelse i den tyske hær.

Et telt til markering af feltlazarettets placering kan bl.a. fås fra [Roco](#), der fremstiller to telte; et kvadratisk (ca. 6 * 6 cm) og et rektangulært (ca. 6 * 10 cm).

Der er tale om moderne telte, men til formålet fungerer de ganske udmærket.

Anvendelse af sanitetstropper i Command Decision scenarier

Sanitetstropper vil især kunne have relevans i grundlag, der enten inkluderer operationer bag fronten (russiske partisaner) eller frontgennembrud, hvor hastig tilbagetrækning vil kunne involvere sanitetsinstallationer bag fronten.

I begge tilfælde vil hovedforbindepladsen kunne komme i direkte kontakt med fjendtlige enheder og en evakuering vil evt. skulle gennemføres. En evakuering kunne involvere en eller flere feltambulancer.

Endvidere vil et sanitetskompagni og/eller feltambulancer kunne indgå i et scenarie, hvor en tilbagetrækning skal forsøges gennemført med fjenden i hælene.

Moral og kampkraft

Naturligvis bør fastsættelsen af sanitetsenhedernes moral og kampkraft afhænge af det enkelte scenarie og formål, men helt generelt vil jeg foreslå kampvant og moral 9 eller 10 [3](#)). Det vil give en - efter min mening - passende soliditet og modstandsevne.

Der skal naturligvis fra spilarrangøren/dommeren sørges for, at sanitetstropperne ikke bliver anvendt til almindelige kamphandlinger, men at de er bundet af en særlig opgave.

Kilde

Der Sanitätsdienst des Heeres 1939 - 1945, Organization - Ausrüstung - Einsätze, Alex Buchner, Podzun-Pallas, ISBN: 3-7909-0554-2

Noter

1) Efter 1942 var feltlazaretterne direkte underlagt den enkelte armé, men kunne stilles under kommando af en division, såfremt der var behov for det.

2) Ifølge organisationsskemaer var de tyske sanitetstropper primært bevæbnet med pistoler og skulle derfor i.h.t. reglerne kun kunne skyde i brikkontakt.

Af hensyn til en fornuftig indsættelse af sanitetsenheder og med argument i, at sårede jo altid har deres våben med, vil jeg foreslå, at man ser bort fra dette og dermed lader enhederne kæmpe som "Andet" uden yderligere begrænsninger.

3) En bemærkning fra en af vore erfarne krigspilstilrettelæggere (Per Finsted):

Måske det er lidt vel højt? Reglerne foreskriver, at forsyningsenheder er lidt dårligere, end deres kæmpende kammerater - se regel 11.3. Naturligvis er det et spørgsmål om temperament/oplæg, som du ganske rigtigt skriver. På den anden side, så er det mit indtryk, at de tyske sanitetsenheder, der kæmpede på Østfronten var rimeligt seje. Ofte blev der gjort kort proces med d'herrer og damer - og det har nok fået dem til at slås hårdnakket, når der var brug for det.